

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

כו.

עין משפט
נר מצוה

(6) וני' תו' חולין נה. ד"ה כל
שעורין. (7) לקמן פ"ד ט"ז
(8) מידות פ"י משנה ב' ד"ה כ"א
(9) וני' תו' מ' מנחת פ"ד כ"ב
(10) ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
(11) ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
(12) ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
(13) ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
(14) ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'

היינו רבנן. דקס"ד רבי יהודה פלג אחרון של מנחה אחרונה קאלר: מספלו של מנחה וכו'. רבנן לטעמיהו דלמרי תפלת המוספים כל היום כמו של מנחה הלכן מדיר קודם ור' יהודה לטעמיה דלמרי מוספין עד שזע שעות ומו לא והוא לה מנחה עוברת ואל מנחה יס לה עוד שעות עד פלג המנחה:

תא שמע ושל מוספין כל היום ורבי יהודה אומר עד שבע שעות והניא הוי צפוני וכו'. ולא גרסי' אימא קיפא ואל וכו' שאינו צמשה שדכרי רבי יהודה שאמר עד שזע שעות אינו צמשה ויש פסריס שהגיהו ארוח צמשה ומיהו בכל הפסריס השינוי אינו. ואל"ת ורבי למה לא הוה הכיר ארוח צמשה וי"ל משום דלא ק"ל כוונתה דהא לומר עד שזע שעות אצל דהא דקאלר עד ארבע שעות ק"ל כוונתה משום דתפן בצחירתא כוונתה וצמשהו לפלג המנחה נמי משום דלאמרינן לקמן דעבד כמר עד דעבד כמר עד דהכי פירושא דעבד כר' יהודה (עבד) דלמר מפלג המנחה ליליא הוא עבד ומשום הכי מנחה לא אכל איך לפרש הכל בתפלת המנחה ועבד כרבי יהודה שהתפלל מנחה קודם פלג דפשיטא דעבד כמר מודו צביעורו דרבי יהודה:

תורה אור השלם

1. וילקטו אתו בבקר בבקר
איש כפי אכלו וזהו השמש
שבתו טו כא
2. וירא אליו יי באליני מירא
והוא שפי פתח וזהו האור
היום: בראשית י"א

הגהות הר"ח

(8) תו' ד"ה דכ"ו וכו' מלאכה
גמ' י"ב ולמנוי וכו' הוא וכו'
לענין מוספין שנת אין לר' יוחנן
לסופר קודם פלג המנחה:

גליון הש"ס

גמ' שמשפין את הקנהו.
למלאכה ליל' ו' ומתפלל כגדה
ל' שם על חסדו של שחר.
ל' כתיב מ' מ' ל' ו' ש' מנחת
ד' מ' ע"ב מוס' ד"ה וכו':
שם לאחוריה דרב. מפלג של
מול. כן הוא בבב"א:

מוסף תוספות

א. בחסו' ר"ש כתב, ולענין
דחוספת שבת יוה"כ וי"ט
דקרייל שבת מן התורה לא
שמע שכיב צריך שער
גדול לחוספת.

מוסף רש"י

הוא סוף המכתב

רבינו הגאון

ותנן בבחירתא וכו'. בבחירתא,
מסכת עיריות נקראת בחירתא
שכן הלכותיה מובהרות
מקובצות מכל המשנה. מירוש
מאנאן הקטנה, ומכאן
אורה שתמאן. ואם יבא עד
אחד עירי מביית איש ירוש.
שמיאין אשוח על פיר. ולא
אשראן מכל הבמה וכל
כשירורא אום, אלא שור כלכל
שפרט הכתוב השור יסקל'
אלא כל הבמה ואפילו עופות,
שהיר תרנגול כירושלים ורוב
חיות שנקר בחורו ונסקל'
אחר תרנגולו. וכן הוה על
המדרש של שור שקרב בארבע
שעות של היום. כימי מלכות
הרשעה, מירוש בתלמוד ארץ
ישראל. כתוב וחס השמש,
דיקאן מינה יהיה שעה
רביעית, דאתרא דאית ביה
משמש חסות, ובאתרא דליה
הוי שמיא קרי', [הא] חס
היה דמשמע כל אחר הוא
חסות בן בשישע בן בטולא
היה שעה ששעה שהחמה
בוצי הרקיע והמחמת כל
העולם. רבנן סביר בבבלי
דכתיב חסות הוי רב וכו'
היום שחן שש שעות, אבל
בליקוט הני דכתיב בבבלי
חלקהו להני שש שעות לשני
בקרין, ומצא שחן מלקיט
המן עד שלש שעות, שחן
חצי בקרין, ובשעה רביעית
הני גמ'. ור' יהודה סביר
הבקר ארבע שעות כתיב
בבבלי להקדים שבת. וכו'
ויכין דקרא לן תפלות כנגד
מקריין, כמה דלית לן לאופי
על בני מקריין כן אין לנו
לחיותי תפלות. ובתלמוד
ארץ ישראל שני לרא דרב
היושב בן לוי כנגד ארבע
תפלת חסות מתמיד של שחר
שנאמר את הכבש אחד תעשה
בבבלי, תפלת המנחה מתמיד
של ל' הערביים שנאמר את

היינו רבנן אלא מאי (6) עד ולא עד בכלל
אימא סיפא ושל מוספין כל היום ר' יהודה
אומר עד שבע שעות ותניא (7) היו לפניו שתי
תפלות אחת של מוסף ואחת של מנחה
מתפלל של מנחה ואחר כך של מוסף שזו
תדירה וזו אינה תדירה רבי יהודה אומר
מתפלל של מוסף ואחר כך של מנחה שזו
עוברת וזו אינה עוברת אי אמרת בשלמא
עד ועד בכלל היינו דמשכחת להו שתי
תפלות בהדי הדדי אלא אי אמרת עד ולא
עד בכלל היכי משכחת להו שתי תפלות
בהדי הדדי כיון דאתיא לה של מנחה
אזלא לה של מוספין אלא מאי עד ועד
בכלל קשיא רישא מאי איבא בין רבי יהודה
לרבנן מי סברת דהאי פלג מנחה פלג
אחרונה קאמר פלג ראשונה והכי
קאמר אימת נפיק פלג ראשונה ועייל פלג
אחרונה מכי נפקי י"א שעות חסר רביעי אמר
רב נחמן אף אנו נמי תנינא (9) רבי יהודה בן
בבא העיד חמשה דברים (10) שמשמאין את
(11) הקטנה ושמשאין את האשה על פי עד
אחד ועל תרנגול שנסקל בירושלים על
שהרג את הנפש ועל ייין בן ארבעים יום
שנתנסך על גבי המזבח (12) ועל התמיד של
שחר שקרב בארבע שעות ש"מ יעד ועד
בכלל ש"מ אמר רב כהנא והלכה כרבי
יהודה הואיל (13) ותנן בבחירתא כוותיה ועל

חמיד של שחר שקרב בארבע שעות: מאן תנא להא (14) והם השמש
ונמס בארבע שעות אתה אומר בארבע שעות או אינו אלא בשש שעות
כשהוא אומר: זכחום היום הרי שש שעות אמור הא מה אני מקיים והם
השמש ונמס בארבע שעות מני לא רבי יהודה ולא רבנן אי רבי יהודה
עד ארבע שעות נמי צפרא הוא אי רבנן עד חצות נמי צפרא הוא אי בעית
אימא רבי יהודה אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבנן אמר קרא
בבבלי בבבלי חלקהו לשני בקרים ואי בעית אימא רבי יהודה הוא בקר
יתירא להקדים לו שעה אחת דכולא עלמא מיהא וחס השמש ונמס בארבע
שעות מאי משמע אמר רבי אחא בר יעקב אמר קרא וחס השמש ונמס איזו
היא שעה שהשמש חס והצל צונן הוי אומר בארבע שעות: תפלת המנחה
עד הערב וכו': אמר ליה רב חסדא לרב יצחק החס אמר רב כהנא הלכה כרבי
יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה הכא מאי אישתיק ולא אמר ליה ולא
מידי אמר רב חסדא נחזי אנו מדרב מצלי של שבת בערב שבת מבעוד יום
ש"מ הלכה כרבי יהודה אדרבה מדרב הונא ורבנן לא הוו מצלו עד אורתא
שמע מינה אין הלכה כרבי יהודה השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר
ולא כמר ד'עבד כמר עבד ודעבד כמר עבד רב איקלע לבי גניבא וצלי של
שבת בערב שבת והוה מצלי רבי ירמיה בר אבא (15) לאחוריה דרב וסיים רב
ולא פסקיה לצלותיה דרבי ירמיה שמע מינה תלת שמע מינה (16) מתפלל אדם
של שבת בערב שבת ושמע מינה מתפלל תלמיד אחוריו רבו ושמע
מינה יאסור לעבור כנגד המתפללין מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר
רבי יהושע בן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין איני והא רבי אמי ורבי
אסי חלפי רבי אמי ורבי אסי הוה לארבע אמות הוא דחלפי ורבי ירמיה
היכי עביד הכי והא אמר רב יהודה אמר רב לעולם לא יתפלל אדם
לא

לומר מלנו צמשה אחר ששינה הכתוב צלשונו ואמר והוא יושב פתח האוהל כחוס
היום ולא אמר כחוס השמש אלא היום משמע כל המקומות חמין זין חמה זין כל הוא מנדר בשעה ששית: הא מה אני מקיים וחס
השמש. דמשמע השמש חס והצל זונן: בארבע שעות. דלילו קודם ארבע שעות אף השמש זונן: מני. הא דמשמע לארבע
לאו זקר הוא דהא כתיב וילקטו אותו צנקר צנקר וחס השמש ונמס בארבע שעות מכלל דלאו זמן לקיטה
הוא ולא זקר מיקרי: ארבע שעות נמי לפרא הוא. דהא אמרת עד ועד בכלל וגני תמיד כתיב (17) מנחה צנקר: לשני בקרים.
שלא היו לוקיטין אלא בשלש שעות ראשונות שהוא זקר ראשון: הפס אמר רב כהנא. גני תפלת השחר: על שנה צנכר
זמן. שקבל עליו שנת מצודו יום: שמו מינה. כרבי יהודה ק"ל דלמר מפלג המנחה לזיל ליה זמן תפלת המנחה ועייל ליה
זמן תפלת ערבית: ולא פסקיה לללויה. כלומר לא הפסקין זין רבי ירמיה ולכותל לעבור לפניו ולשכח במקומו אלא עמד על עמדו:
כנגד

יד א מיי מ'ו מהלכת יום
ותלכה הלכה עד טושי
הא"ש קימן קיט טושי יא:
בז ב מיי מ'י"ב מהלכת יום
ותלכה עד טושי יב:
ג הלכה עד טושי יג:
ד טושי ארבע מ' טושי יד:
ה הלכה עד טושי טושי יה:
ו טושי ארבע מ' טושי יז:
ז טושי ארבע מ' טושי יח:
ח טושי ארבע מ' טושי יט:
ט טושי ארבע מ' טושי כ:
י טושי ארבע מ' טושי כא:
יא טושי ארבע מ' טושי כב:
יב טושי ארבע מ' טושי כג:
יג טושי ארבע מ' טושי כד:
יד טושי ארבע מ' טושי כה:
יז טושי ארבע מ' טושי כז:
יח טושי ארבע מ' טושי כח:
יט טושי ארבע מ' טושי כט:
כ טושי ארבע מ' טושי ל:

רבינו ניסים

העיד ר' יהודה בן בבא על
חמשה דברים. וזהו הדני
על התרנגול שנסקל בירושלים
[ועל] שהרג את חסדו כב
מפרט בחלומה ארץ ישראל
במפתח עירובין פסק המורה
תפילין (והנה א' והכי גרסין
ראו ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
דופי ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
ידוע הוא כי התניקות מחייתן
תפוחין ונראה לון ורפוף
מתחת העור של המוח ניקר
אחור מקום זה שנקבו הרגו
לחיותו חיה התרנגול ראו
לחיותו מן המוח כי אין
הפרש שיהיו לחיותו וכל
כעלי חיים שבשפתו אכולהו
אמר רחמנא סקל יסקל השור:
הואיל ותנן (בבב"א)
[בבב"א] כוונתה ומאי היא
מס' עיריות פ"י מ"א שזו
המשנה שניה בה העיד ר'
יהודה בן בבא:

רבינו הגאון

הילכתא לא כר"י ולא כרבנן,
דעבד כרבי יהודה וצלי של
ערבית מייא שפנת חסר רביעי
למלצה יצא, דרביב כרבנן
ולא מצלי עד הערב של ערבית
עבר ריבא. וריבא רבוחתי
[וגאונים] שפירשו כן, הא
דצלי רב של שבת בערב שבת,
והא דאמר רב יהודה אמר
שמואל מחלל אדם של שבת
בערב שבת ואמר קדושה
על הכוס, פ"י באותה שעה
שמתפלל, אותה שעה מקדש
על הכוס, והא דאמר רב נחמן
אמר שמואל מחלל אדם של
מזארי שבת בשבת [ואמר]
השבלה על הכוס, וכן ר'
יאשיה היה מחלל של מצוא
שבת בשבת, אילו כולם
היו מחללין בכל יום הפלה
ערבית מבעוד יום כן יהיה
ולא הוהויר של שבת ושל
מזארי, אלא שאפילו מיום
קודש ליום חול ומיום חול
ליום קודש מתפללין ומקדישין
ומבדילין, וכ"ש מיום חול
ליום חול ומבדילין, והתפלל
בלבד היו מתפללין בעוד יום,
אבל קריב שמע לא היו קורין
אלא אתר צאת הכוכבים, ואנו
לא כבידא לן, דהא כבידא
מפרשי דבעידנא דהוה מצלי
הוה מקדיש בערב שבתו
ומבדילין בשבת, ומי מקדיש
ומבדילין לא קרו בערב שבת.
והו דהכי ואשכחן בירושלמי
חזי קוריא קרס כל לא יצא
ידי חובתא, א"ל למה קורין
אותה בבית הכנסת, אמר ר'
יסי אין קורין אותה בבית
הכנסת כדי לצאת, א"ל
כדי לעמוד בחתיה מתוך דבר
לפניו א"ל רבי יהודה
חזק לומר שחזק קריאת
שמע ומתפללין בבית הכנסת
מבעוד יום, ומיהו צריך לקרית
את שמע על מיתרו אתר צאת
הכוכבים, נוסח אחר, רב צלי

של שבת בערב שבת וכו'. וכי היכי דרב צלי של שבת בערב שבת כן היו מתפללין גם בחול, ורובא קמ"ל אפילו מקדש לחול
ומחול לקדש היו מקדישין להתפלל, וכן נראה וכן מנהג ועל דא אנו סמיך והמשנה נקרא הרי"ט. ומעניות דעתם עושין תורה כשמי
תורת, וממקריין כוונתו ומקריין להתפלות. וכו' ויתן קיימא לן דאמר ק"ש ואחרי חתלה, לא כר' יהושע בן לוי דאמר תפלות
באמצע תנוס דהניא כותיה י' תנוס, ושעה רביעית לפתוח ית' לצמצם, אלא להקדים ית' שבת ורביעי. והא דפרישית תפלות
ירושלמי שקורין אותה בבית הכנסת לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה, הואיל לפי אותן ששערי לזמן צאת הכוכבים, ואנו על
תלמוד שלנו נוסחן כמו מפרשנו שמחול להקדים שעה רביעית שעה בין לק"ש בין לתפלה. השתא דלא אימרו להשתא לא כמר ולא
כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, וכשני נהגו כל ישראל כרבנן להתפלל מנחה עד הערב, וכר' יצחק וירושלמי לא